

Иван Вазов
Бенковски

Планината пуста. Дивота и сън е.
Вред пространства голи, бърда, урви, трънбе;
в пустинята влада някой гробен дух.
Небосводът гледа уплашен и глух.
Лесовете черни, накрай кръгозорът
мяркат се, тъмнеят. Надалеч в просторът
орел един плува, бавно се върти
над някоя мърша, що му дъх прати;
по скалите зяят страшни пукнатини;
затулени с храсти – легла на гадини;
сипей безродни, плешиви бърда,
стръмнини без дръвье, реки без вода
душата измъчват и плашат окото.

Из един там глух дол, обрасъл с глогина,
сега върви тихо някаква дружина.
Вождът е Бенковски! Бенковски е сам!
Бенковски я води в пустинята там;
героят, юнакът с мисъл на челото,
на подвига знаме, душа на делото,
човекът, що даде фаталния знак
и цял народ смело тикна с своя крак
желязната воля, железните сили,
могъщото слово, що слабий окрили,
гласът, който каза: „Вървете! Да мрем!
Ставайте, робове! Аз не щъ ярем!“
И ние трептахме пред тоя глас мощен,
пред тоя демон таен, призрак полунощен,
който произнесе страшните слова...

Той сега вървеше с клюмнала глава.
Другарите му верни, разбити и пршни,
мязаха на мощи и на сенки страшни,
седемдесет бяха, четирма са днес.
Другите паднаха: едни в боя с чест,
други в плен срамотен, други пък бегаха,
от тяхната участ кат се убояха.
Тъжно те вървяха в заглъхналият мир
по пясъка ситни, из дивния шир,

с пушки без патрони, и скрака без сила;
всяка кост се клати, боли всяка жила;
подвигът е труден, пътят е свиреп.
Петнадесет дена без отдих, без хлеб
скитат се в горите, борят се с тиранът,
с пекът, с дъждовете и с треви се хранат,
често мисъл мрачна дохожда им тям.
Но бълзо изчезва; Бенковски е там.
Бенковски ги пази мълчалив и страшен;
в бедите поддръжка и пример всегдашен;
тоя държи, не охка, тоя е само блед,
и гледа на изток, и води ги дмело,
и бурно се бърчи бледното му чело.
В глава му се блъскат мисли цял пояк
и кроежи тъмни, и лучи, имрак,
и ярост отровна кипи му в гърдите
за толкоз нещастя, надежди разбити,
за толкова жертви и вяра, и труд,
отишли на вятър под натиска лют!
И бунтът пред него като облак чуден
фърчи кат от някой ураган прокуден.

Накъде отиват?... Изведнъж гръм
раздаде се от ближния хлъм.

Кат снопове падат трима другари.
Кръв димеща, топла пясъка прошари.
Пушекът се пръсна и гръмът мина,
кат напълни с екот цяла планина.
Потерята скокна от своята пусия
и шумно изкряска – смелост уловия:
тя видя един прав и то кървав, сам!
Двайсет пушки мерят изново насам,
готови куршуми и огън да хрчат.
„Предай се, разбойник!“ – извика водачът,
и сганта внезапно загради отвърст
сетний неприятел със жажда за мъст,
със радост свирепа, с увереност дива,
че веч държи здраво плячката си жива.

Тогава ранений прав, трепетен, див,
с поглед безнадежден, почти горделив,
с пет рани в снагата, при прагът на гроба,
кат не щя да падне, както падна роба,
гръмна се вчелото и сред гъстий дим
падна мъртъв, хладен и непобедим!

И Хаджи Люзгяр бей, главатарят стари,
пристъпи зачуден с хищни си другари
към таз жертва силна, към тоз горд юнак,
който му избегна с такъв славен бяг,
погледна чело му, с топла кръв покрито,
и очи му страшни, вперени сърдито,
и ръка му, взела револвера с мощ,
като че се готви зарад битка йощ,
и уста му бледни, открити към свода
като че ще винат: смърт или свобода!
И усети почит и трепет, и студ,
и викна уплашен: „Кой е тоя луд!“
Но всички мълчаха. Тогаз от земята
един труп пошавна, отвори устата,
пробуден от сила тайна, непозната,
и с глас издихающ, кат ръка простря,
„Бенковски!“ продума и тихо умря.

1881

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Мартин Митов и Калина Григорова
Ползван източник: „Иван Вазов – Събрани съчинения, т. I – Лирика“, под
редакцията на Георги Цанев, „Български писател“, С. 1955

Публикация:
Иван Вазов
Епопея на забравените
Поеми

Редактор Георги Константинов
Корица, титулка и илюстрации от Тодор Цонев
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Недялка Труфева
Дадена за печат на 5. X. 1961 г.
Излязла от печат на 28. II. 1962 г.
Поръчка № 19. Тираж 35000. Формат 1/32 34/108 Печатни коли 3
„Народна младеж“ – издателство на ЦК на ДКМС
Държавен полиграфически комбинат „Димитър Благоев“
София 1962

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3850>]